

Eessõna 2022. aasta konkurentsipoliitika aruandele

Margrethe Vestager, juhtiv asepresident ja konkurentsivolinik

2023. aastal tähistab oma kolmekümnendat sünnipäeva ühtne turg. ELi kodanikke ja ettevõtteid liites on see üks liidu suuremaid saavutusi ja üks tema käsutuses olevaid parimaid vahendeid, et toetada rahu, kaitsta liidu väärtusi ja tagada selle kodanike heaolu.

See tähtpäev langeb aega, mil valitseb ebakindlus ja meile tuttavas maailmas toimuvad dramaatilised muutused. Seni rangelt reeglite järgi toimunud majandusest on saamas üha ebastabiilsem ja ettearvamatum. Selle teiseneva ilmakorra kõige võikam ja verisem väljendus on Venemaa rünnak Ukraina vastu, kuid muutuv geopoliitiline olukord annab ühtsel turul tunda ka muul moel, kuivatades kokku tarneahelaid ja mõjutades kaubandust. Samal ajal tuleb meil kardinaalselt vähendada CO₂ heidet ja jõuda kõikjal maailmas kasvuhoonegaaside nullnetoheitega majanduseni – eesmärk, mis on praeguseks õnneks toetust leidnud ka väljaspool Euroopa Liitu. Peale selle on käsil digiüleminek. Majandus ja inimeste elu üldisemalt on pea ees digikeskkonda sööstnud. Kuid mõnedel juhtudel ei ole see maailm sugugi nii avatud ja konkurentsialdis kui võiks.

Kõigil neil muutustel on kaugeleulatuv mõju, sünnitades uusi ohtusid, kuid ka uusi võimalusi. ELi konkurentsipoliitikal on oluline osa majandussiiirete negatiivse mõju leevendamisel selliselt, et neist saadav kasu on maksimaalne.

Üleminek digimajandusele on loonud ja loob ka edaspidi hiiglaslikke võimalusi kasvatada majandust ja selle tasuvust. Digiturgude avatuna ja konkurentsile lahti hoidmise võti on konkurentsieeskirjade täitmise tagamine. Sellega käsikäes käib 2022. aasta novembris jõustunud ja 2023. aasta maist kehtima hakanud digiturgude määruse täitmise tagamine. Määruse eesmärk on hoida digiturud konkurentsile avatuna ja teha lõpp nende firmade ebaausatele tavadele, kes tegutsevad veebiettevtjate pääsuvalitsejatena. Komisjoni eesmärk on määrata esimesed pääsuvalitsejad kindlaks 2023. aastal ning tagada kõigi kohustuste ja keeldude täielik järgimine aastaks 2024.

2022. aasta märtsis, pelgalt kuu pärast Venemaa provotseerimata sissetungi Ukrainasse, võttis komisjon vastu riigiabi ajutise kriisiraamistikku, et liikmesriigid saaksid toetada elujõulisi ettevõtteid, keda sõja mõju rängalt rasis. 2023. aasta märtsis sai raamistikust ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik, mis võimaldab liikmesriikidel minna kaugemale kui vahetu reageerimine energia kasutamisele relvana ning võtta käsile ulatuslikumad probleemid, kiirendades samas rohepööret. Täiustatud raamistiku laiem kohaldamisala võimaldab liikmesriikidel muu hulgas toetada tootlikke investeringuid paljude ülemineku jaoks esmatähtsate tehnoloogialahenduste ja toormaterjalide puhul, ennekõike kui on oht investeringute lekkeks EList välja. Seejuures jälgisime, et neile väljakutsetele vastu astudes jäädaks alati truuks liidu põhimõtetele: ühtse turu tervikluse tagamiseks on uus raamistik sihtotstarbeline ja ajutine ning selle uued, nn üleminekusätted kehtivad aastani 2025.

2022. aasta novembris vastu võetud välisriigi subsidiumide määrusega täidab EL järjekordse tühimiku: kui ELis antavat riigiabi kontrollitakse juba ammu põhjalikult, siis seni puudus igasugune järelevalve kolmandate riikide subsidiumide üle ELis äri ajavatele ettevõtjatele. EL kehtestab kõigile ühesugused mängureeglid ning 2023. aastal alustab komisjon määruse rakendamist ja selle täitmise tagamist. Komisjoni eesmärk on nõuete sihipärane täitmine, mis loob üha suurema selguse ja

prognoositavuse sedamööda, kuidas otsustustava välja kujuneb. See hoiab ühtse turu avatuna, nii et kõik ettevõtjad konkureerivad seal oma päritolust sõltumata õiglastel ja võrdsetel alustel.

Hoolimata neist pöördelistest sündmustest ja algatustest jätkus samal ajal häireteta tavapärane konkurentsieeskirjade täitmise tagamine kõigis valdkondades. Konkurentsioiguse alal tegi komisjon otsuse kahe kartellijuhtumi kohta (metallpakendite ja stüreeni monomeeri turul). Seejuures ei jäänud puutumata ka digivaldkond: komisjon muutis märtsis õiguslikult siduvaks Amazoni antud lubadused seoses konkurentsi seisukohast probleemse võimalusega müüjatele osaleda firma Buy Box ja Prime programmides. Lisaks sellele saatis komisjon Apple'ile vastuväite, mis sisaldas esialgseid järeldusi, et nimetatud ettevõtja võib olla konkurentsi piiranud, et anda eelis omaenese makselahendusele Apple Pay. Ravimisektoris saadeti vastuväide Tevale, milles esitatud esialgse järelduse kohaselt väärkasutas ettevõtja patendisüsteemi ja halvustas kuritahtlikult võistlejate ravimeid.

Ühinemiskontrolli valdkonnas võttis komisjon 2022. aastal vastu 368 ühinemisotsust ja sekkus 18 juhul. 12 juhtumit neist said tingimusliku heakskiidu, ühinemine keelati kahel juhul (ettevõtja Daewoo Shipbuilding & Marine Engineering CO., Ltd kavandatud omandamine ettevõtja Hyundai Heavy Industries Holdings poolt ja ettevõtja GRAIL omandamine ettevõtja Illumina poolt). Neljal juhul loobusid pooled II etapis teatatud tehingust.

Riigiabi kontrolli vallas tegi komisjon 2022. aastal riigiabi ajutise kriisiraamistiku kohaselt 195 otsust, kiites heaks 182 riiklikku meetet (neist teatasid kõik 27 liikmesriiki) abi umbkaudses kogusummas 670 miljardit eurot. Taaste- ja vastupidavusraha rakendamine jätkus 2022. aastal ning komisjon tegi riigiabiotsuse ligi 80 rahastust toetatud meetme suhtes. Lisaks sellele kiitis komisjon heaks kaks üleeuroopalist huvi pakkuvat tähtsat projekti vesinikutehnoloogia väärtusahelas.

Ja muidugi oli komisjoni südameasjaks endiselt tagada liidu reeglite asjakohasus, mis on muutuste ajajärgul ilmselgelt olulisem kui kunagi varem. Sel eesmärgil jätkati 2022. aastal ELi konkurentsipoliitika raamistiku põhjalikku läbivaatamist, võttes vastu uued riigiabi suunised kliima, keskkonnakaitse ja energeetika vallas, uued lairibaühendust käsitlevad riigiabisuunised, uued eeskirjad vertikaalsete kokkulepete kohta ja sidusrühmadega konsulteerides ümbertöötatud eeskirjad ettevõtjate vahelise horisontaalkoostöö kohta.

Meie eesmärk on olla nii hästi kui võimalik valmis kõigiks väljakutseteks, mis võivad meid järgneva 30 aasta jooksul ees oodata.
